

ESIKOULUN OPETUSSUUNNITELMA KRISTIINANKAUPUNKI

Päivitetty 2020 - Kristiinankaupunki

Sisällysluettelo

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	3
1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet	3
1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen	3
1.3 Paikalliset erityispiirteet ja esikouluopetuksen järjestäminen	4
1.4 Tietoa opetussuunnitelmasta	4
2. Esikouluopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	5
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	5
2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	6
2.3 Arvoperusta	7
2.4 Oppimiskäsitys	8
2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	9
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri	13
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	13
3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa	14
3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	15
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	15
4.1 Monipuoliset työtavat	15
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	16
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	17
4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	25
5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki	26
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	26
5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana	27
5.3 Yleinen tuki	28
5.4 Tehostettu tuki	29
5.5 Erityinen tuki	31
5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot	34
6. Oppilashuolto	35
7. Liitteet	35

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki sekä opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaisesta opiskeluhuollosta termiä esiopetuksen oppilashuolto.

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Kristiinankaupunkia koskevat paikalliset osiot on merkitty kursivoidulla tekstillä.

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta.

Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Perusopetuslain mukaan esikouluopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta päivittäin sekä saada sellaista ohjausta ja tukea, jota hyvä kehittyminen ja oppiminen edellyttää. Jotta tämä oikeus voitaisiin taata, tulee kaikkien esikoulussa lapsen kanssa työskentelevien noudattaa koulutuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita työtä koskevia ohjeita. Myös yksilölliset lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät suunnitelmat tulee laatia yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Kristiinankaupungin paikallisen opetussuunnitelman on laatinut varhaiskasvatuksen johtaja, varhaiskasvatuksen erityisopettajat ja esikoulunopettajat ja se on yhteinen kaikille esikouluyksiköille. Suunnitelma on saatavana suomeksi ja ruotsiksi. Jokaisella yksiköllä on mahdollisuus sopeuttaa opetussuunnitelmansa parhaiten toimintaansa soveltuvaksi ja yksiköt laativat joka vuosi yksityiskohtaisemman toimintasuunnitelman oman toimintansa osalta. Toimintasuunnitelmaa päivitetään ja kehitetään jatkuvien kehityskeskustelujen avulla sekä muissa yhteyksissä yhdessä lasten, huoltajien ja esikoulun henkilöstön kanssa. Arvioinnin ja siinä esiin tulevan palautteen pohjalta käydään läpi esikoulun työtapoja ja opiskeluympäristöä.

Kristiinankaupunki hyödyntää yleisiä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita toimintansa perustana ja paikallisessa osuudessa korostetaan Kristiinankaupungin tavoitteita. Tekstin rakenne noudattaa opetussuunnitelman perusteita. Valmis opetussuunnitelma julkaistaan Kristiinankaupungin verkkosivulla ja se on nähtävänä paperiversiona jokaisessa esikoulussa.

Esikoulun toimintakauden käynnistyessä jokainen esikouluyksikkö tutustuu jokaiselle yksittäiselle varhaiskasvatuksen piirissä olevalle lapselle laadittuun suunnitelmaan.

Muita yhteistyötahoja ovat mm. täydentävä päivähoito, aamu- ja iltapäivätoiminta, varhaiskasvatus, kirjastot, seurakunta ja paikalliset yhdistykset.

<https://www.kristinestad.fi/assets/Sidor/1/504/1-Planen-for-smabarnspedagogik-2019.pdf>

1.3 Paikalliset erityispiirteet ja esikouluopetuksen järjestäminen

Tämä opetussuunnitelma toimii Kristiinankaupungin sekä suomen- että ruotsinkielisten esikoulujen opetussuunnitelmana. Esikouluopetus kuuluu Kristiinankaupungissa varhaiskasvatuksen piiriin ja se järjestetään integroidusti päiväkodin yhteydessä tai omissa yksiköissä.

Kristiinankaupunki on kaksikielinen kaupunki ja haluamme korostaa, että myös kielirajat ylittävä yhteistyö on tärkeää, jotta voimme rakentaa ymmärrystä ja positiivista asennetta kaksikielisyyttä kohtaan. Haluamme antaa lapsille mahdollisuuden molemminpuoliseen kunnioitukseen ja avoimuuteen kulttuurisen monimuotoisuuden suhteen.

Kristiinankaupungin varhaiskasvatuksessa näemme kaksikielisyyden rikkautena. Kaksikielisyyden edistäminen sisältyy kaikkeen toimintaan. Pyrimme aktiivisesti luomaan hyviä suhteita kieliryhmien välille ja hyvän yhteiskunnallisen ilmapiirin. Haluamme lisätä kiinnostusta ja halua kommunikoida toisella kotimaisella kielellä. Kannustamme lapsia liikkumaan ja luomme oppimisympäristöjä, jotka houkuttelevat fyysiseen aktiivisuuteen. Tarjoamme lapsille mahdollisuuden tutustua terveelliseen ja monipuoliseen ruokaan ja maistaa sitä. Cittaslow-konsepti on osa esikoulun arkea. Hyödynnämme lähiympäristöä ja korostamme maatalouden ja lähiruoan merkitystä. Tuemme lasten sosiaalista kehitystä ja emotionaalisia taitoja luodaksemme turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin ryhmässä.

Kristiinankaupungissa järjestetään myös valmistavaa opetusta vastasaapuneille.

1.4 Tietoa opetussuunnitelmasta

Esiopetuksen opetussuunnitelma on luettavissa Kristiinankaupungin verkkosivulla varhaiskasvatuksen alla. Vuosittainen toimintasuunnitelma on nähtävänä paperiversiona jokaisessa esikouluryhmässä.

Esikoulunopettaja esittelee suunnitelman syyslukukauden ensimmäisessä vanhempainillassa.

2. Esikouluopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lain säädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lain mukaan esikouluopetuksen tehtävänä on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esikouluopetuksen tulee myös edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja. Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Valmistavan opetuksen piirissä oleville lapsille annetaan 900 tuntia esikouluopetusta.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt.

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta. Esiopetuksen kieli on joko suomi tai ruotsi.

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Jotta koulun aloittaminen sujuisi mahdollisimman hyvin, haluamme herättää lapsen kiinnostuksen oppia uusia asioita. Teemme töitä sen eteen, että lapsilla säilyisi uteliaisuus oppimista kohtaan ja että he voivat ylläpitää jo opittuja taitoja sekä oppia käyttämään kaikkia aistejaan.

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittävät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat

lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta.

Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystäväyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

2.3 Arvoperusta

Kristiinankaupungin perhepäivähoidon, päiväkotien ja esikoulujen ARVOPERUSTA

Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on ja kaikilla lapsilla on oikeus turvalliseen lapsuuteen. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä ryhmänsä jäsenenä. Lapsella on oikeus ilmaista ajatuksiaan ja mielipiteitään. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä ja oikeus yhteisöllisyyteen. Lapsella on oikeus saada monipuolisesti tietoa, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveellisiin elämäntapoihin, kehittää heidän tunteita ja esteettistä ajatteluaan.

Arvoperusta lasten, henkilöstön ja huoltajien näkökulmasta

Lapset	Henkilöstö	Huoltajat
<ul style="list-style-type: none"> • Turvallisuuden tunne • Ei roskata • Jälkensä siivoaminen • Kokeilla, miten eri asiat toimivat • Toisten auttaminen • Ei satuteta toisia • Anteeksi pyytäminen • Kirjainten ja numeroiden opettelu • Työrauhan antaminen • Toisten lasten ja opettajan kuunteleminen • Ryhmässä toimiminen • Lupa leikkiä • Oppia odottamaan omaa vuoroaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikkien tulee osallistua • Turvallisuuden tunne • Ilmaisukyky • Emotionaaliset taidot • Koulurutiinit • Sukupuolineutraalius • Sosiaalisten taitojen kehittäminen • Joustavuus • Yhdenvertaisuus • Yhteistyö kotien kanssa • Kunnioitus • Kielirajat ylittävä yhteistyö • Työrauha 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikki saavat osallistua • Suomen/ruotsin kielen harjoittelu • Sosiaalisten taitojen harjoittelu • Leikkimään oppiminen ja yhteistyön tekeminen • Keskittyminen • Oma vastuu • Oppia noudattamaan sääntöjä • Kunnioitus ja huomioon ottaminen • Erilaisuuksien huomioiminen, oppilas yksilönä • Kirjainten opettelu ja lukeminen, laskeminen • Itsetunnon lisääminen • Liikkuminen • Koulun alkuun liittyvät valmistelut • Yhteistyö koulun ja huoltajien välillä • Kaverien saaminen koulun aloituksen yhteydessä

2.4 Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle.

Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Kristiinankaupungin tavoitteena on hyödyntää sekä sisä- että ulkotiloissa olevia leikkiympäristöjä ja päivittäisessä toiminnassa korostetaan leikin merkitystä.

Oletteko vain leikkineet tänään?

Näin tulee helposti kysytyä, kun hakee lapsiaan esikoulusta. Silloin on tärkeää muistaa, että leikki on ehdottomasti lapsen tärkein työkalu elämän taitojen oppimisessa. Leikkiin sisältyy kaikkea tätä:

Ilo	Kieli	Viestintä
Ystävyys	Sukupuolinormit	Tarkkaavaisuus
Suunnittelu	Säännöt ja normit	Huomioon ottaminen
Kehonkuva	Ajatustoiminta	Itsenäisyys
Eläytyminen	Karkeamotoriikka	Irrottautuminen
Yhdenvertaisuus	Konfliktinratkaisu	Havainnointi
Aistihavainnot	Tilakäsitys	Vuorottelu
Joustavuus	Ongelmanratkaisu	Yhteistyökyky
Käsitteenmuodostus	Identiteetti	Luovuus
Hienomotoriikka	Mielikuvitus	Johdonmukaisuus
Keskittyminen	Turvallisuus	Kyky ymmärtää eri asiayhteyksiä

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen.

Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Pyrimme tukemaan osaamista seuraavasti:

- *Kannustamme lapsia*
- *Korostamme uusien asioiden kokeilemisen ja yrittämisen merkitystä. Tärkeintä ei ole onnistuminen, vaan että uskaltaa kokeilla.*
- *Sanomme lapsille, mitä he saavat tehdä sen sijaan, että sanoisimme, mitä he eivät saa tehdä (esim. ”kävelemme sisällä, juoksemme ulkona”).*
- *Asetamme avoimia kysymyksiä*
- *Keskitymme kunkin lapsen omaan oppimiseen toisten kanssa vertailun sijaan*

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja.

Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Pyrimme tukemaan osaamista seuraavilla tavoilla:

- *Esittelemme toisillemme omia kulttuureitamme.*
- *Järjestämme teemapäiviä eri kulttuureihin liittyen.*

- *Tuemme lapsia itsenäisessä ristiriitatilanteiden ratkaisemisessa.*
- *Teemme yhteistyötä eri kokoonpanoilla.*

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyden ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta.

Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Pyrimme tukemaan osaamista seuraavilla tavoilla:

- *Kannustamme itsenäisyyteen arki tilanteissa, kuten pukeutumisessa, hygieniasta huolehtimisessa, ruokailutilanteissa.*
- *Ruokailutilanteissa olemme tukena, kannustamme maistamaan.*
- *Omista vaatteista ja tavaroista sekä esikoulun tavaroista huolehtiminen.*
- *Hyödynnämme lähiympäristöämme liikkumiseen. Erityyppistä liikuntaa vuodenaikojen mukaan.*
- *Harjoittelemme jatkuvasti liikenteessä liikkumista, retket.*

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kвалlukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kвалlukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon kehittymistä tuetaan.

Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia.

Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Pyrimme tukemaan osaamista seuraavilla tavoilla:

- *Erilaiset satuhetket (kirjakeskustelut, sadut rekvisiitan kera)*
- *Tekstejä ja kuvia näkyvillä oppimisympäristöissä*
- *Dramatisointi*

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä.

Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Pyrimme tukemaan osaamista seuraavilla tavoilla:

- *Annamme lasten tutustua oppimistablettiin.*
- *Käytämme sovelluksia pedagogisessa ja kehittävässä tarkoituksessa.*
- *Annamme lasten käyttää saatavilla olevia sovelluksia.*
- *Oppimista dokumentoidaan digitaalisesti yhdessä aikuisen kanssa.*

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Pyrimme tukemaan osaamista seuraavilla tavoilla:

- *Annamme lapsille mahdollisuuden kysyä ja pohtia, otamme selvää asioista yhdessä.*
- *Lapset saavat esittää ideoitaan ja vaikuttaa esikoulun ympäristöön.*
- *Lapsia osallistetaan miettimään, millaista on kestävä elämä.*
- *Demokraattinen ajattelutapa, äänestetään saduista jne.*
- *Jakamalla lapset pienryhmiin kaikille annetaan puheenvuoro.*

Kristiinankaupungin esiopetus pyrkii kannustamaan ja auttamaan lapsia kehittämään ajattelu- ja oppimiskykyään. Pyrimme myös vahvistamaan lapsen uskoa omaan osaamiseensa. Lapsille annetaan mahdollisuus kehittää kykyään kunnioittaa erilaisuutta ja olla osallisena sellaisessa oppimisympäristössä, jossa toisten huomioon ottaminen ja kunnioittaminen ovat osa arkea.

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat myös johtamisrakenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyvä mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kristiinankaupungissa ymmärrämme toimintakulttuurin merkityksen ja aikuisten vastuun sen kehittämisessä. Olemme tietoisia aikuisten tärkeästä roolista siinä, miten aikuisten asenteet ja toiminta vaikuttavat lapsiin.

Kristiinankaupungissa teemme töitä sen eteen, että jokainen lapsi tulisi hyväksytyksi ja kunnioitettua itseään, muita ja ympäristöään. Korostamme erilaisuutta rikkautena ja huolehdimme siitä, että oppimisympäristö on turvallinen. Toimintaa arvioidaan kokonaisuudessaan jatkuvasti yhdessä ryhmän aikuisten kanssa. Arviointia tehdään myös leikkien ja aktiviteettien yhteydessä yhdessä toisten lasten kanssa.

Lapsille, joilla on eri kielellinen ja kulttuurinen tausta, annetaan mahdollisuus valmistavaan opetukseen tavanomaisen esikoulussa annettavan opetuksen lisäksi. Aikuisen rooli on tärkeä sekä yhteistyössä muun henkilöstön kanssa että lasten kohtaamisessa.

- *Toimintakulttuuri muodostuu sekä tiedostetuista että tiedostamattomista, ja joskus myös tahattomista tekijöistä.*

- *Toimintakulttuuri ilmenee yhteisissä menettelytavoissa ja siinä, miten arvopohja ja opetus kokonaisuudessaan toteutuvat käytännössä. Aikuisten tapa toimia siirtyy lapsille, jotka omaksuvat esikoulun arvot, asenteet ja tavat.*
- *Kaikki esiopetustoiminta suunnitellaan siten, että se tukee kasvu- ja oppimistavoitteita.*
- *Yksi edellytys toimintakulttuurin kehittymiselle on avoin, interaktiivinen keskustelu, johon kaikki osallistuvat ja jossa arvostetaan toisia ja luodaan luottamusta toisiin.*

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia.

Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

- *Kokonaisvaltaisesta oppimismaisemasta muodostuvien oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä ja niiden tulee olla ergonomisesti, ekologisesti ja esteettisesti tarkoituksenmukaisia. Niiden tulee muodostaa monipuolisia ja joustavia kokonaisuuksia ja kannustaa aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen ajatteluun. Oppimisympäristöiden suhteen tulee huomioida myös rauhallisuus. Esiopetuksessa lasten täytyy saada olla lapsia.*
- *Oppimisympäristöinä käytetään sisä- ja ulkotiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Oppimisympäristöissä tulee olla materiaalia, audiovisuaalisia apuvälineitä ja laitteita, jotka soveltuvat leikkimiseen ja oppimiseen. Lasten ideat ja tuotokset tulee näkyä oppimisympäristöissä. Heidän mahdollisuutensa vaikuttaa ja kehittää oppimisympäristöään tulee olla luonnollinen osa esikoulun arkea. Tällä tavalla lapset tuntevat itsensä merkityksellisiksi ja osallisiksi.*
- *Tieto- ja viestintäteknologiaa tulee soveltaa tarkoituksenmukaisella tavalla. On myös tärkeää hyödyntää eri yhteistyökumppaneiden, kuten kulttuuri-, liikunta- ja kirjastotoimen, tarjoamia mahdollisuuksia.*
- *Oppimisympäristöt rakennetaan lasten ideoiden pohjalta.*

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia. Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta.

Kristiinankaupungissa pyrimme tekemään lapsen oppipolusta mahdollisimman yhtenäisen. Huoltajan suostumuksella esikoulun henkilöstöllä on mahdollisuus tutustua lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ennen kuin lapsi aloittaa esikoulussa. Keväällä pidetään siirtymäpalaveri yhdessä päivähoiton henkilöstön kanssa. Yhteistyö lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa aloitetaan jo sen vuoden keväällä, jolloin lapsi aloittaa esikoulun. Keväällä lapsi ja hänen huoltajansa tutustuvat lapsen tulevaan esikouluun. Syyslukukauden puolivälissä jokaiselle esiopetuksessa olevalle lapselle laaditaan oppimissuunnitelma. Suunnitelmaa käytetään tukena kehityskeskusteluissa, joita pidetään jokaisen lapsen ja huoltajan kanssa.

Avoin ja molemminpuolinen yhteydenpito on tärkeää hyvän yhteistyön ja turvallisen oppimisympäristön luomisen kannalta. Esikouluvuoden aikana lapsella on tarvittaessa mahdollisuus käyttää lastenneuvolan ja koulukuraattorin palveluita. Esikouluvuoden kevätlukukauden aikana pidetään siirtymäkokous tulevan luokanopettajan kanssa. Lukuvuoden lopussa lapsi tutustuu tulevaan kouluunsa yhden koulupäivän ajan. Vanhemmille annetaan mahdollisuus arvioida toimintaa vähintään kerran lukuvuoden aikana.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

4.1 Monipuoliset työtavat

Kristiinankaupungissa pidämme tärkeänä monipuolista ja kokonaisvaltaista oppimista turvallisessa ja rikastuttavassa ympäristössä, jossa lapset osallistuvat suunnitteluun ja toteutukseen. Haluamme herättää lasten kiinnostuksen oppia uusia asioita, säilyttää heidän uteliaisuutensa oppimista kohtaan ja hyödyntää erilaisia oppimismenetelmiä. Tavoitteenamme on tehdä kouluun siirtymisestä mahdollisimman sujuvaa. Arvioimme työtapojen kehitystä jatkuvasti ja spontaanisti arjen toiminnassa lapsen ja huoltajien kanssa käytävien kehityskeskusteluiden kautta.

Painotamme leikin merkitystä yhtenä esiopetuksen tärkeimpänä työtapana. Leikin kautta lapsi harjoittelee uusia taitoja, oppii hahmottamaan maailmaa, oppii käsittelemään tunteitaan, harjoittelee viestintää, loogista ajattelua jne. Leikki mahdollistaa kaikkien aistien käyttämisen. Lapselle tulee antaa tilaisuus leikkiä omilla ehdoillaan pedagogisesti motivoivassa oppimisympäristössä.

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

Kristiinankaupungissa pyrimme arviointikulttuuriin, jossa lapsi osallistuu oman oppimisensa arviointiin. Oppimisprosessilla on suuri merkitys lapsen oppimisessa ja jokainen lapsi on ainutlaatuinen. Jokaisen lapsen tulee saada tuntee olonsa turvalliseksi ja voida iloita edistymisestään ja häntä tulee motivoida oppimaan. Jatkuva ja monipuolinen arviointi, joka motivoi lasta oppimaan lisää ja luomaan positiivista minäkuva, on tärkeää.

Yhdessä perheen kanssa tehdään esikouluvuotta koskeva suunnitelma. Lomake on yhteinen kaikille Kristiinankaupungin esikouluille. Suunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään yhdessä huoltajien kanssa kehityskeskusteluiden yhteydessä. Kehityskeskusteluita käydään, jotta voitaisiin yhdessä tukea lapsen kulttuuristen ja sosiaalisten taitojen kehitystä. Huoltajan suostumuksella suunnitelma ja mahdolliset muut lasta koskevat dokumentit välitetään koululle.

Lukuvuoden päättyessä lapset saavat todistuksen esikouluopetukseen osallistumisesta.

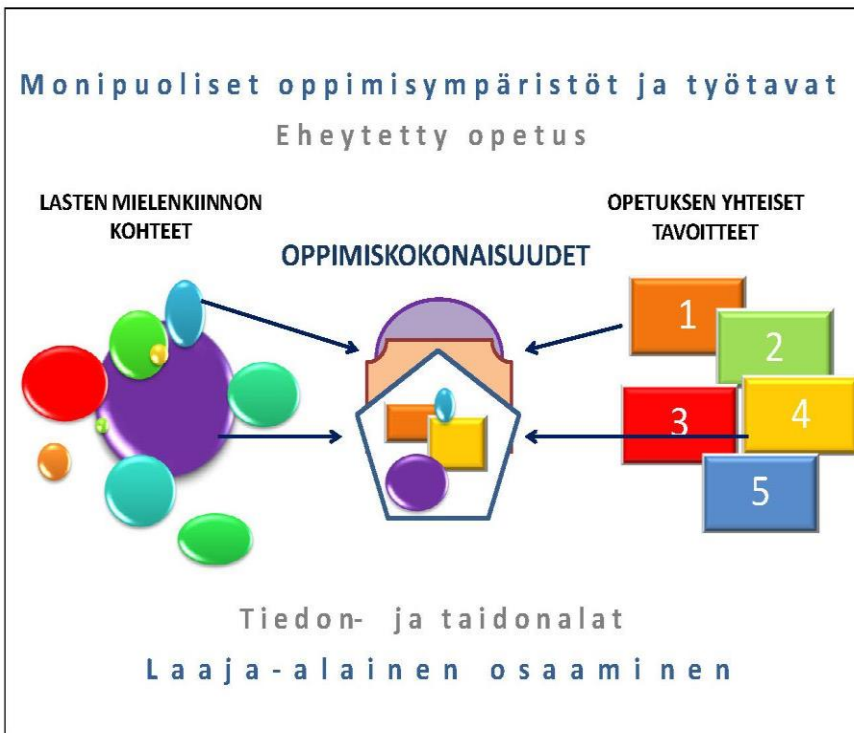
Todistukseen merkitään esiopetuksen järjestäjä, esikoulun nimi, lapsen nimi ja henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Oppimiskokonaisuudet ovat

1. Ilmaisun monet muodot
2. Kielen rikas maailma
3. Minä ja meidän yhteisömme
4. Tutkin ja toimin ympäristössäni
5. Kasvan ja kehityn

Kuvio 1. Oppimiskokonaisuuksien muodostaminen

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitoja** harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kristiinankaupungin esiopetuksessa musiikilliset ja muut taidekokemukset ovat tärkeä osa lapsen emotionaalisten valmiuksien ja taitojen kehitystä. Lapselle annetaan mahdollisuus kulttuurikokemuksiin ja kulttuurista nauttimiseen. Kokemuksista keskustellaan lapsen kanssa. Lasta ohjataan arvostamaan omaa ja toisten työtä.

Lasta kannustetaan ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan sanojen ja draaman avulla.

Lapselle annetaan mahdollisuus tutustua hänen omaan kulttuuriperintöönsä. Lasta ohjataan arvostamaan ja vaalimaan luonnon ja rakennetun ympäristön sekä ympäröivän esineistön esteettisiä ja kulttuurisia arvoja.

Lasta kannustetaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisten leikkien ja teemakokonaisuuksien yhteydessä.

Musiikki

Esiopetuksessa korostetaan musiikkielämyksiä yhdessä toisten kanssa. Tavoitteena on vahvistaa lapsen kiinnostusta ja suhtautumista musiikkiin. Esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja vaikuttaa moniin aisteihin.

Keskeiset tavoitteet

- 1. Keskittyminen musiikkiin ja sen tarjoamiin monipuolisiin elämyksiin*
- 2. Kulttuuriperinnön vaaliminen*
- 3. Tutustuminen eri soittimiin ja niiden käyttöön*
- 4. Kuuntelu, musiikin ja hiljaisuuden ymmärtäminen*
- 5. Laulu ja erityyliseen musiikkiin tutustuminen*

Menetelmät

- Laulu*
- Musiikkiliikunta*
- Tanssi ja improvisointi, rentoutuminen*
- Yhteiset musiikki- ja lauluhetket*
- Laulaminen, soittaminen ja yhdessä leikkiminen*
- Musiikkisadut*

Käsityö ja askartelu

Ilo ja tyytyväisyys omin käsin esineen valmistumisesta vahvistaa lapsen suoriutumisen ja onnistumisen tunnetta. Esineen saama arvostus palkitsee tekijää. Avaruudellista hahmottamista ja tilakäsityksen kehittymistä tuetaan käsillä tekemisen, askartelun, rakentelun ja tilanhahmottamisen kokemuksilla.

Keskeiset tavoitteet

- 1. Lapset tutustuvat monenlaisiin eri työtapoihin*
- 2. Lapset kokeilevat useita eri materiaaleja*
- 3. Lapset käsittelevät erilaisia välineitä ja huolehtivat niistä*
- 4. Lapset oppivat kestävän kehityksen ja kierrättämisen perusteita*

Menetelmät

- Lapset piirtävät suunnitelmia, jotka toteutetaan*
- Lapset oppivat ompelemaan*
- Meillä on esillä erilaisia välineitä ja materiaaleja lasten uteliaisuuden herättämiseksi*
- Käytämme tietoisesti eri materiaaleja*
- Teemme kierrätysaskartelua*

Kuvataide

Kuvataiteessa lasta kannustetaan luomaan omia kuvia ja töitä. Lähtökohtana ovat lapsen omat havainnot, kokemukset, tunteet ja lapsen oma mielikuvitus. Lapsi tutustuu yrityksen kautta kuvakielen elementteihin: väri, valo, tilavuus, liike, muoto ja eri materiaalit. Lapsen käsitys eri kulttuureista laajenee, kun lapsi tutustuu erilaisiin kuviin. Voidaan myös tehdä eri taidemuotoihin perustuva työ ja esiopetukseen voidaan yhdistää muita sisältöalueita, esim. luontokasvatus.

Keskeiset tavoitteet

- 1. Luomisen ilo yhdessä ja yksin*
- 2. Lapsi tutustuu erilaisiin työtapoihin, materiaaleihin, välineisiin ja niiden käyttöön*
- 3. Käden hienomotoriikan kehittäminen esim. saksien käyttö.*
- 4. Omien ja toisten töiden arvostus*
- 5. Lapset osaavat tunnistaa, nimetä ja sekoittaa värejä.*
- 6. Käytetään eri tekniikoita*

Menetelmät

- Lasta kannustetaan käyttämään erilaisia välineitä ja materiaaleja*
- Lasta kannustetaan persoonalliseen ilmaisutapaan*
- Mahdollisuus kokeilla eri kuvataiteellisia ilmaisutapoja, kuten piirtämistä, maalaamista, muotoilua, liimaamista, painamista, muovailemista, naulaamista, sahaamista*
- Lasten töitä laitetaan näytille yhdessä sovittuun paikkaan*
- Eri tavoin tapahtuva dokumentointi*

Ilmaisutaito

Lasta kannustetaan ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan sanojen ja draaman avulla. Eri toimintamuodot ovat osa esiopetuksen ilmaisutaidon kasvatusta. Koulun omat juhlat ovat luonnollisia esiintymistilanteita, joissa lapsi voi harjoitella esiintymistä ja yleisönä olemista. Mahdolliset teatterialan ammattilaisten vierailut rikastuttavat ja tukevat lapsen monipuolisen ilmaisutaidon kehittymistä.

Keskeiset tavoitteet

- 1. Lapset oppivat ilmaisemaan omia mielipiteitään ja tunteitaan*
- 2. Lasten keskittymiskyky ja mielikuvitus kehittyvät*
- 3. Tuetaan lasten itseluottamusta ja minäkäsitystä*
- 4. Harjoitellaan sosiaalisia taitoja ja yhteistyön tekemistä*
- 5. Kehitetään kielellisiä taitoja*
- 6. Tuetaan lasten kehoäksitystä ja kehonhallintaa*

Menetelmät

- Erilaiset leikit, esim. näytelmäleikit, mielikuvitus- ja roolileikit, oppimisleikit*
- Eri teatterimuodot, esim. pöytä- ja nukketatteri*
- Lorut, runot ja sadut*
- Lastenkirjallisuus, laululeikit*
- Itseilmaisu taiteen eri keinojen, kuten kuvataiteen, liikunnan ja musiikin, avulla*
- Itseilmaisu digitaalisesti eri sovellusten ja ohjelmien avulla*
- ”Viha-laatikon” tai muiden tunnelaatikoiden käyttäminen tunteiden käsittelyä varten*

Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kristiinankaupungin esiopetuksessa painotetaan kielen merkitystä sekä oppimisen kohteena että sen välineenä. Opetus on monipuolista ja lapsen kaikki kielelliset osa-alueet otetaan huomioon.

Oppimisympäristöt herättävät lapsen kiinnostuksen, sisältävät virikkeitä ja tukevat lapsen kehitystä. Ne herättävät lapsen uteliaisuuden ja kiinnostuksen sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä kohtaan.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- 1. Lapset oppivat ilmaisemaan itseään suullisesti*
- 2. Lapset oppivat olemaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa*
- 3. Lapset oppivat kuuntelemaan, kysymään ja vastaamaan.*
- 4. Lapset kiinnostuvat kirjakiielestä ja heidän kielitietoisuutensa kasvaa.*
- 5. Lapset tutustuvat kirjaimiin ja kirjainäänteisiin ja/tai oppivat niitä.*
- 6. Lapsilla on mahdollisuus tutustua eri kieliin.*

Menetelmät

- Lapsi osallistuu säännöllisesti lukuhetkiin, tutustuu satuihin, loruihin, kertomuksiin ja riimeihin vuorovaikutuksessa toisten kanssa*
- Lapsi harjoittelee kirjainten muotoja ja kynäotetta erilaisten tehtävien avulla sekä arjen tilanteissa ja leikeissä*
- Herätetään lapsen uteliaisuus kieltä kohtaan leikittelemällä kielellä, esim. näytelmäleikit, joissa lapsi harjoittelee esiintymistä ja kehollista ilmaisua*
- Osallistamalla yhteisiin keskusteluihin lapsi saa mahdollisuuden kuuntelemiseen ja kuulluksi tulemiseen*
- Harjoituksia, joissa harjoitellaan suullista ilmaisua ja omista kokemuksista kertomista*
- Laulun ja leikin kautta lapset tutustuvat kieleen, jota käytetään lapsiryhmässä tai lähiympäristössä*

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään **historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista**. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kristiinankaupunki on maaseutuseutua, jolla on pitkät perinteet. Myös meren läheisyys on ollut merkittävää paikkakunnalle. Tutustumalla yhdessä lähiympäristön historiaan ja ajankohtaisiin kysymyksiin lisätään lasten kiinnostusta yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja heidän kotiseutuunsa.

Opettajan ohjauksella lapset tutustuvat vuoden eri juhlapäiviin, seudun historiaan ja perinteisiin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet ja menetelmät

1. **Historiallinen näkökulma:** Kutsumme vierailulle henkilöitä kertomaan kaupungin historiasta. Vierailemme jossain historiallisessa paikassa lukuvuoden aikana. Hyödynnämme juhlaperinteitä ja tutustumme perinteisiin leikkeihin ja lauluihin.
2. **Yhteiskunnalliset asiat:** Esikouluryhmässä pohdimme yhdessä lasten kanssa, mitä voisimme tehdä, jotta kaikki viihtyisivät ja tuntuivat olonsa turvalliseksi esikoulussa. Lapset saavat näin harjoitella ajattelua ja oppimista samalla, kun he voivat vaikuttaa ja osallistua esikoulun sääntöjen, joiden olemassaoloa pidämme tärkeänä, laatimiseen.
3. **Eettinen kasvat:** Eri arjen tilanteissa lapsia autetaan oppimaan käsittelemään tunteitaan ja ratkaisemaan ristiriitoja. Katsomalla erilaisia kuvia, lukemalla satuja, katsomalla elokuvia, osallistamalla roolileikkeihin ja näyttelemiseen opimme tulkitsemaan toistemme tunteita. Meillä on erilaisia ystävyysteemoja vuoden aikana.
4. **Katsomuskasvat:** Esikouluryhmässä huomioidaan eri uskonnot ja katsomukset ja niitä kunnioitetaan esikouluvuoden aikana. Esikoulussa tarjotaan vaihtoehtoista toimintaa lapsille, joilla on eri katsomus.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö – lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt – tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

On tärkeää, että lapset tuntevat olonsa turvalliseksi lähiympäristössään ja että heitä tuetaan ottamaan vastuuta ympäristöstään. Luonto tarjoaa myös monipuolista materiaalia erilaisia kokeita varten. Kun matematiikkaa ei rajoiteta luokkahuoneeseen, oppimisympäristö kasvaa äärettömäksi. Ulko-opetuksen tarjoamat materiaalit ja metodit vahvistavat lapsen luontotietoutta. Siinä myös yhdistyy arkimatematiikka ja tekniset ratkaisut, kun lapset saavat kokea, rakentaa ja ratkaista ongelmia. Lasten matemaattiset taidot kehittyvät konkreettisissa arkipäiväisissä tilanteissa. Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan.

Lapsia kannustetaan esittämään kysymyksiä ja etsimään niihin vastauksia yhdessä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- 1. Liikumme paljon luonnossa ja kannustamme lapsia itsenäisesti löytämään ja kokeilemaan omia ratkaisuja arkipäiväisiin ongelmiin.*
- 2. Erilaisten työtapojen avulla lapset harjoittelevat dokumentointia ja töidensä esittelemistä.*
- 3. Luovan ja kokeilevan arkimatematiikan kautta vahvistetaan lasten matemaattista ajattelua ja oppimista.*
- 4. Lapsia kannustetaan luovaan ajatteluun esikoulussa.*
- 5. Kestävä kehitys on osa opetusta.*

Menetelmät

- Matemaattista ajattelua vahvistetaan siten, että laskemme lapset, asetumme pituusjärjestykseen, harjoittemme aikakäsitteitä, vertailemme, käytämme lukusanoja ja numerosymboleja, harjoittemme sijaintikäsitteitä, muotoja ja värejä.*
- Lapset saavat harjoitella ongelmanratkaisua siten, että aikuinen ei anna heille valmiita vastauksia, vaan heitä kannustetaan itse löytämään ratkaisu.*
- Liikkumalla paljon ulkona luonnossa annamme lapsille mahdollisuuden eri kasvien, eläinten ja luonnonilmiöiden tutkimiseen ja niihin tutustumiseen.*
- Aistimme luontoa kaikilla aisteillamme, kuten maistamalla erilaisia syötäviä marjoja, kuuntelemalla linnunlaulua, haistamalla neulasia ja lehtiä, koskettamalla puunrunkoja, kiviä tai sammalta, katsomalla eläinten lumeen jättämiä jälkiä ja tasapainottelemalla puunrungoilla.*
- Lapset oppivat kestävää elämäntyyliä havaitsemalla, että tietyt materiaalit, kuten banaaninkuoret ja omenankarat maistuvat luonnossa, kun taas toiset materiaalit, kuten mehupurkit ja muovipussit eivät maadu.*

Kasvan ja kehityksen

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden näkökulmista**.

Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestäväään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Esikoulussa lapset oppivat ymmärtämään, että oma toiminta ja hyvinvointi vaikuttavat heihin itseensä kuin myös heidän suhteisiinsa muihin. Esiopetuksessa tuemme lasten kehitystä itsenäisiksi yksilöiksi ja autamme heitä ymmärtämään oman toiminnan merkitystä, esim. että osaa pukeutua ja riisuutua, toimia ruokailutilanteissa ja hoitaa wc-käynnit.

Yksityiskohtaiset tavoitteet ja menetelmät

1. Liikkuminen

Liikumme sekä sisällä että ulkona ja opimme tuntemaan lähiympäristön tarjoamia liikuntamahdollisuuksia. Arjessa tarvittavia motorisia perustaitoja harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti. Liikuntakykyä edistetään harjoituksin, joissa lapset saavat kieriä, kiivetä, juosta ja hyppiä. Lapsia innostetaan lisäksi harjoittamaan hienomotoriikkaansa esimerkiksi sorminäppäryyttä ja tarkkuutta harjoittavien pelien ja leikkien avulla. Opetuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille mahdollisuus osallistua ja onnistua sekä tukea lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

2. Ruokaan ja kohtuulliseen kuluttamiseen liittyvä osaaminen

Esikoulussa painotamme terveellisen ravinnon merkitystä ja tervettä suhtautumista ruokaan. Yhteistyössä huoltajien kanssa kannustamme lapsia hyviin pöytätapoihin, ruokarauhan antamiseen ja kohtuulliseen kuluttamiseen. Tällä tavoin pyrimme tekemään ruokailutilanteista mahdollisimman mukavia.

3. Hyvinvointi, terveys ja turvallisuus

Esikoulussa opimme toimimaan yhdessä toisten kanssa. Harjoittelemme sosiaalista kanssakäymistä satujen, draaman, keskusteluiden ja vuorovaikutusleikkien avulla. Keskustelemme yhdessä lasten kanssa unesta ja liikunnasta ja pohdimme niiden vaikutusta siihen, että päivittäin voi tuntea itsensä pirteäksi ja hyvinvoivaksi. Osana esikoulun arkea harjoitellaan hygieniaan liittyviä perustaitoja.

Jokapäiväisessä toiminnassa lapset harjoittelevat ymmärtämään ja vastaanottamaan ohjeita ja toimimaan niiden mukaisesti. Lapsilla on oma paikka vaatteilleen ja muille esikoulussa tarvittaville tavaroilleen, ja he oppivat tällä tavoin ottamaan vastuuta itsestään.

Lapset saavat esikoulussa tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, kunnioittavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten tulee tuntea olonsa turvalliseksi ja olla tyytyväisiä voidakseen kasvaa ja kehittyä. Nämä turvallisuuden ja tyytyväisyyden tunteet ovat oppimisen edellytyksiä. Lapset oppivat leikkimällä kavereidensa kanssa ja esikoulussa meillä on yhteiset säännöt ja rajat. Opetuksessa harjoitellaan liikenteessä liikkumista ja tieto- ja viestintätekniisten ympäristöjen käyttöä ikään sopivalla turvallisella tavalla.

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli.

Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa.

Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Toukokuussa pidetään siirtymäkokous varhaiskasvatuksesta esikouluun siirryttäessä. Kokoukseen osallistuu varhaiskasvatuksen opettaja, esikouluopettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja lastenneuvolan terveydenhoitaja. Ennen siirtymäkokousta keskustellaan lapsen ja huoltajien kanssa, jotka saavat kirjoittaa ajatuksiaan sitä varten laaditulle lomakkeelle (liite 1). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja mahdolliset muut lausunnot siirretään esikouluun.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen

lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Toukokuussa pidetään siirtymäkokous esikoulusta kouluun siirryttäessä. Kokoukseen osallistuvat esikouluopettaja, 1. vk:n luokanopettaja, erityisopettajat ja kouluterveydenhoitaja. Ennen siirtymäkokousta keskustellaan lapsen ja huoltajien kanssa, jotka saavat kirjoittaa ajatuksiaan sitä varten laaditulle lomakkeelle (liite 2). Lapsen oppimissuunnitelma ja mahdolliset muut lausunnot siirretään kouluun.

5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso luku 6 Oppilashuolto).

5.3 Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatukseen ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osaa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

Yleinen tuki	Vastuuhenkilö
Arvio lapsen tuentarpeesta -lomakkeen täyttäminen (liite 3)	Esikoulunopettaja
Lapsen henkilökohtaisen esiopetussuunnitelman laatiminen	Esikoulunopettaja
Keskustelu huoltajien kanssa	Esikoulunopettaja
Varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja muiden asiantuntijoiden konsultointi.	Esikoulunopettaja
Pedagoginen arvio tehdään ennen mahdollista tehostetun tuen aloittamista (liite 4)	Esikoulunopettaja yhteistyössä erityisopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa.

5.4 Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti [1]. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun esikoulun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio (Lomake, liite 4)

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvon. Tarvittaessa arvon laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana (liite 5)

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettu tuki	Vastuuhenkilö
Päätös tehostetusta tuesta	Varhaiskasvatuksen johtaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja
Oppimissuunnitelman laatiminen (liite 5)	Esikoulunopettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa
Keskustelu huoltajien kanssa, oppimissuunnitelman läpikäynti	Esikoulunopettaja mahdollisesti yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa
Tehostettu tuki	Esikoulunopettaja varhaiskasvatuksen erityisopettajan ohjauksella
Tehostetun tuen dokumentointi	Esikoulunopettaja
Tehostetun tuen arviointi	Esikoulunopettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa
Selvitys lapsen edistymisestä esiopetuksessa	Esikoulunopettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa
Päätös lisätyistä resursseista lapselle, joka saa tehostettua tukea	Varhaiskasvatuksen johtaja/Sivistysjohtaja

5.5 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästyksen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys (liite 6)

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys. Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen

muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (liite 7)

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyt oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Erityinen tuki	Vastuuhenkilö
Pedagogisen selvityksen laatiminen	Varhaiskasvatuksen erityisopettaja
Tiedoksianto vanhemmille ja heidän kuuleminen	Esikoulunopettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa
Erityisen tuen päätös	Sivistysjohtaja
Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta	Sivistysjohtaja
Henkilökohtaisen suunnitelman laatiminen (liite 7)	Erityisopettaja yhteistyössä esikoulunopettajan kanssa
Henkilökohtaisen suunnitelman arviointi, vähintään kerran vuodessa	Erityisopettaja ja esikoulunopettaja yhteistyössä huoltajien kanssa
Päätös lisätyistä resursseista erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille	Varhaiskasvatuksen johtaja/Sivistysjohtaja

5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetuksen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkiä tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkiä tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Eryitysten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

Kolmiportaisessa tuessa on mahdollista siirtyä molempiin suuntiin, myös erityisestä tuesta tehostettuun tukeen ja tehostetusta tuesta yleiseen kaikille oppilaille tarkoitettuun tukeen.

6. Oppilashuolto

Katso oppilashuoltosuunnitelma

7. Liitteet

PÄIVÄHOIDOSTA ESIKOULUUN

Nimi.....Synt. aika.....

MONIPUOLINEN OSAAMISENI

Lapsi värittää sen väittämän edellä olevan hymiön, jonka hän kokee parhaiten sopivan omalle kohdalleen:

VIHREÄ= paljon

KELTAINEN= melko paljon

PUNAINEN= ei lainkaan

Ajattelu- ja oppimistaito

haluan oppia uusia asioita

.....

pystyn keskittymään hyvin

.....

pidän asioiden tutkimisesta ja tarkastelusta

.....

pidän liikkumisesta

.....

Kulttuuri- ja vuorovaikutustaidot

puhun selkeästi (puuttuuko jokin äänne, kuten. r, s tai jokin muu?)

.....

sana- ja sanavarastoni on hyvä

.....

osaan muitakin kieliä kuin suomea

.....

Arjen taidot

syön itse

.....

huolehdin hygieniastani (wc ja käsipesu)

.....

puen ja riisun itse

.....

minut tekee iloiseksi

.....

en pidä

.....

tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

	olen kiinnostunut kirjaimista, kirjoitetusta tekstistä ja numeroista
	käytän digitaalisia apuvälineitä, esim. tabletteja (miten paljon ja mihin?)
osallistuminen ja vaikuttaminen	
	osaan leikkiä yhdessä toisten kanssa
	teen aloitteita leikkeihin ja toimintaan
	osaan noudattaa esim. pelin sääntöjä
	osaan keskustella ja olla mukana päättämässä asioista
	osaan tarvittaessa pyytää apua
	osaan odottaa omaa vuoroani

Huoltajat haluavat esikoulunopettajan tietävän, että (Kiinnostuksen kohteet, pelot, kaverisuhteet, allergiat, sairaudet...):

.....

Päivähoidon henkilöstö haluaa esikoulunopettajan tietävän, että

.....

Lapsi on tarvinnut lisätukea (lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa olevat tiedot ja mahdolliset lausunnot ohjeistetaan)

.....

Paikka ja aika / 20.....

Allekirjoitukset

Lapsi.....

Huoltaja

.....

Päivähoitohenkilöstö.....

ESIKOULUSTA KOULUUN

Lapsen nimi _____ Synt. aika: _____

Esikoulu / Esikoulunopettaja:

ESIKOULUNOPETTAJAN ajatuksia lapsesta

1= heikosti..... 6= hyvin

1 2 3 4 5 6

Osaa keskittyä tehtäviinsä ja tehdä ne loppuun						
Muistaa suullisesti annetut ohjeet ja noudattaa niitä						
Hyväksyy yhteiset säännöt ja noudattaa niitä						
Osaa kertoa, kysyä ja pyytää apua						
Jaksaa odottaa omaa vuoroaan						
Selviytyy uusista tilanteista						
Selviytyy pettymyksistä						
Osaa työskennellä ryhmässä						
Tunnistaa kirjaimet						
Osaa luvut 0-12, määrät ja järjestysluvut						
Osoittaa kiinnostusta lukemista ja kirjoittamista kohtaan						
Osaa riimitellä, erottaa sanat ja äänteet						

Kommentteja:

HUOLTAJIEN ajatuksia lapsesta

Vahvuudet ja taidot: _____

Haluamme, että lapsen opettaja tietää, että (kiinnostuksen kohteet, pelot, kaverisuhteet, allergiat, sairaudet...):

	Lapsi on esikoulussa saanut yleistä / tehostettua / erityistä tukea liittyen
	Lapsella on oma oppimissuunnitelma, joka siirtyy kouluun
	Lapsella on henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva oppimissuunnitelma (HOJKS), joka siirtyy kouluun
	Huoltajille on tiedotettu siitä, että lapsen tiedot saa siirtää esikoulusta kouluun ja että lapsen asioita voidaan ottaa käsiteltäväksi koulun oppilashuoltoryhmässä

Paikka ja aika _____ / _____ 20____

Huoltajien allekirjoitukset: _____

Esikoulunopettajan allekirjoitus: _____

/Kristiinankaupunki

ARVIO LAPSEN TUENTARPEESTA

päivämäärä _____

Lapsen nimi: _____ Synt. aika _____

Esikoulu: _____

Esikoulun henkilöstö: _____

Lapsen vahvuudet:

Kehitysalueet, joissa tarvitaan tukea:

Yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa teemme parhaamme tukeaksemme lapsen kehitystä ja oppimista. Tukitoimenpiteet merkitään lapsen omaan suunnitelmaan.

Seuranta, seuraava tapaaminen:

Huoltajien allekirjoitukset:

_____ puh: _____

_____ puh: _____

sähköposti _____

Pedagogin allekirjoitus: _____